

A német Külügyminisztérium szabad szoftveres projektje

Készítette a Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium E-közigazgatási Szabad Szoftver Kompetencia Központja
Budapest, 2013

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Kódszám: EKOP–1.2.15

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Így add tovább! 3.0 Unported Licenc feltételeinek megfelelően szabadon felhasználható.

A dokumentum legfrissebb változata letölthető a honlapunkról:

<http://szabadszoftver.kormany.hu/>

Tartalomjegyzék

A nyílt forrás bevezetése a német Külügyminisztériumban.....	3
Nyílt forráskód a mindennapi munkában, a felmerülő problémák.....	3
A visszamigrálás és okai.....	5

A német Külügyminisztérium szabad szoftveres projektje

Németország Külügyminisztériuma 2001-ben indította el nyílt forrású programját, és 2011-ig a minisztériumi számítógépeken és a szerverek esetén is nagyrészt nyílt forrású és szabad szoftvereket használtak. 2011 elején azonban váratlanul bejelentették, hogy a munkaállomásokon elsődlegesen újra Microsoft Windows operációs rendszert és a Microsoft Office termékcsomagot fogják használni. A visszamigrálás részletei a kereskedelmi szoftvertermékekre nem teljesen tisztázottak, főképp mivel az előző években kiadott jelentések sikeres migrálásról számoltak be. A következőkben összefoglaljuk a nyílt forrásra migrálás okait és történetét, a Külügyminisztérium IT-stratégiáját, és a visszamigrálás részleteit.

A nyílt forrás bevezetése a német Külügyminisztériumban

2007-ben a német nyílt forrásról szóló évkönyvben részletes leírás jelent meg a német Külügyminisztérium nyílt forrásra történő migrálásáról „A Linux és a nyílt szoftverek Külügyminisztériumba történő bevezetésének sikertörténete” címmel¹. A sikertörténet 2001-ben kezdődött a VPN Projekttel, amelynek célja a központ és a külképviseletek hálózati összekötésének megvalósítása, olyan modern internettechnológiák segítségével, mint például a Virtual Private Network (VPN). Ekkoriban a Külügyminisztériumhoz körülbelül 11000 munkaállomás tartozott, amelyek a berlini központ mellett 226 külképviseleten helyezkedtek el, és ahol évente körülbelül 4000 felhasználó cserélődött le a szolgálati helyük megváltozása miatt. A munkaállomásokon nagyrészt Windows 3.1 operációs rendszer futott a Comfodesk programmal, illetve előfordult még Windows NT operációs rendszer is. Levelezőrendszerként a Windows Mait használták.

A 2001-es VPN Projektből elsősorban pénzügyi szempontokat figyelembe véve kizárták a Windows szerverek lehetőségét, amely nemcsak a Windows licencköltségekből, hanem a hozzá kapcsolódó Exchange-alapú levelezőrendszer, az adatbázisszerver, távoli karbantartó rendszerek, stb. költségeiből tevődött össze. A szervereket a következő nyílt forrású alkotórészekből építették fel: Red Hat, Exim, Squid, Samba, OpenLDAP, Webmin és Apache. A kliensekre a Windows XP operációs rendszer került Microsoft Office irodai programcsomaggal, Internet Explorer webböngészővel és Outlook Express levelezővel. Szerverfelügyeletre a HP Open View programot használták, a hálózat biztonságára pedig az IPsec felügyelt. 2002 és 2003 között minden külképviseleten megtörtént az összes szoftver cseréje.

2004-ben döntött úgy a Külügyminisztérium, hogy a szerverekre kizárólagosan Debian GNU/Linux operációs rendszert telepítenek, a döntés okaként a Debian gyártófüggetlenségét, a forráskód módosításának lehetőségét és a biztonságot nevezték meg, miközben fontosnak tartották, hogy a Debian a végfelhasználókat mindig erősen szem előtt tartja. A migráció megkezdésének fontos ele-

¹ Werner, T. (2007) World Domination : Die Erfolgsgeschichte der Linux- und Open-Source-Einführung im Auswärtigen Amt. Open Source Jahrbuch 2007. Elérhető:

<http://www.opensourcejahrbuch.de/download/jb2007/osjb2007-03-06-werner.pdf>

meként emelték ki a jó szakemberek jelenlétét. A Külügyminisztérium alkalmazott két Debian fejlesztőt, egy hibajegykezelő-fejlesztőt, és gondoskodott az informatikáért felelős munkatársak továbbképzéséről is.

Nyílt forráskód a mindennapi munkában, a felmerülő problémák

A német Külügyminisztériumban lezajló migráció eredményeként a személyi számítógépekre multiboot rendszer került, ahol a Windows XP mellett a Debian is elérhető volt a felhasználók számára, míg a notebookokon kizárólag a Debian rendszer volt elérhető. A felhasználókat rendszeres hírlevelekkel, és egy hibajegykezelő rendszer bevezetésével segítették. A szakadminisztrációs programok terén már korábban is webalkalmazásokat használtak, tehát ezek platformfüggetlenek voltak, nem okoztak problémát az átállásnál. Szintén 2004-ben került sor az OpenOffice.org irodai csomag bevezetésére, amely döntés a platformfüggetlenség és gazdaságosság stratégiáját követte.

Egy 2009 végén kiadott külügyminisztériumi összefoglaló² szerint a szoftverek kiválasztásánál a pénzügyi megtakarítás csak az utolsó szempontok között szerepel. Ennél sokkal fontosabb kritériumok a kompatibilitás, az elérhető szakirodalom, a gazdaságosság, a biztonság, a felhasználóbarátság, a platformfüggetlenség, a nyílt szabványok támogatása és a jövőbeli biztonság. Ezen kritériumok viszont kedveznek a nyílt forrású szoftvereknek.

Ugyanezen 2009-es jelentés szerint az összes gép közül 2800 személyi számítógépen, és 1000 laptopon kizárólag Linux rendszer volt elérhető. A többi gépen a Linux rendszer mellett a Windows operációs rendszer is a dolgozók rendelkezésére állt, azonban nem volt róla információjuk, hogy a dolgozók közül mennyien választják ténylegesen a Linux rendszert a mindennapi munkára. A Linux felhasználók, akik részére az OpenOffice.org és a Microsoft Office egy virtuális környezetben volt elérhető, az irodai alkalmazásokat rosszabbnak értékelték, mint azok, akik Windows környezetben dolgoztak, és a Microsoft Office-t és az OpenOffice.org alkalmazást is korlátozások nélkül használhatták.

A jelentésben három területet jelölnek meg, amelyeken fejlődésre van szükség: interoperabilitás, telepítés és konfigurálás, kommunikáció és képzés. Az interoperabilitás terén a legnagyobb problémát az irodai dokumentumok másokkal való megosztása jelenti, amelyek egy felmérés szerint az interoperabilitási problémák 80%-át teszik ki. További 15%-ot tett ki a weboldalak megjelenítésének problémája. A dokumentumokkal végzett munka terén az elsődleges problémát az okozta, hogy az OpenOffice.org-ban készült dokumentumokkal nehéz volt Microsoft Office alatt továbbdolgozni, elvesztek a formázások, és főleg a komplexebb dokumentumok esetében volt feltűnő az inkompatibilitás. Annak ellenére, hogy tisztában voltak vele, hogy a Microsoft Office 2007 SP2 már támogatni fogja az ODF-szabványokat, és az OpenOffice.org is támogatni fogja az OOXML-állományokat, túl nagyoknak találták az interoperabilitási problémákat ahhoz, hogy ne foglalkozzanak vele, ezért megkeresték azokat az irodákat, akikkel együtt kell dolgozniuk.

A problémák egyik forrásaként maga a Külügyminisztérium említi azonban, hogy az OpenOffice.org különböző verzióit használták szerte a minisztériumon belül, és hogy túl lassú volt az átállás a Microsoft Office rendszerről a nyílt irodai szoftverre. Hiszen voltak olyan munkaállomások, amelyeken még mindig az OpenOffice.org 2.2 verziót használták, miközben máshol már a 3.0 verziót telepítették, és ez a kettő verzió sem teljesen kompatibilis egymással. Ráadásul míg egyes hatóságoknál már kötelező volt az ODF-szabványok használata, addig máshol még nem történt meg a szabályozás, a teljes szövetségi államra vonatkozóan csak 2010. január 1-jén lépett életbe. Megoldásként javasolták a szoftverelosztás átgondolását, és annak megvizsgálását, hogy mely munkaállomásokon és munkatársaknál elengedhetetlen a Microsoft Office addig, amíg a kommuni-

² Open-Source-Strategie in Organisationsberatung/IT-Analyse 1-IT. Auswärtiges Amt. (2009) Elérhető: <http://www.netzpolitik.org/wp-upload/AAmt-1-Organisationsuntersuchung.pdf>

kációs partnerekkel nem rendeződik az interoperabilitási probléma. Szintén fontosnak tartották egy adatbázis létrehozását, amelyben a felmerülő problémákat kell összegyűjteni, konkrétan megjelölve a kommunikációban résztvevő programok verzióját.

A weboldalak megjelenítése terén elmondható volt, hogy a használt nyílt forrású webböngésző, a Firefox is rendben megjelenítette az oldalak nagy részét, a problémák az Internet Explorerre optimalizált weboldalakkal, illetve multimédiás tartalmak és ActiveX-bővítmények esetén jelentkeztek.

A verziók különbözősége nemcsak az OpenOffice.org, hanem a szintén nyílt forrású Firefox webböngésző, Thunderbird levelezőkliens és egyéb alkalmazások területén is mutatkozott, amely a telepítési és karbantartási problémákat mutatta. A Külügyminisztérium három forgatókönyvet vázolt fel a megoldásra, amelyek közül a másodikat választották, vagyis, hogy továbbra is megtartják a Debian rendszert, és megbíznak külső szolgáltatókat a kliensek karbantartásával.

A kommunikáció terén kiemelték, hogy szükséges a nyílt forráskódra történő migrálás hatékonyabb külső és belső kommunikációja, a migrálás pozitívabb fénybe helyezése. Ehhez szükséges, hogy a projektről beszéljenek több konferencián és találkozón, valamint a dolgozók felé közvetítsék az átállás okait és fontosságát. A képzésről pedig leírták, hogy számos ponton érdemes fejleszteni, mert nem voltak hatékonyak. Például a képzésekre nem adtak meg elég időpontot, amely főleg a szabadságolások idején okozott problémát, a többnapos képzés elvette az időt a dolgozók fő tennivalótól, illetve az utazási költségeket csak Németországon belül fizették ki, így a külképviseleten dolgozók gyakran kimaradtak belőle. Ezenkívül a dolgozók visszajelzéseiből kiderült, hogy a képzések túl általánosak voltak, és nem feleltek meg a dolgozók igényeinek. A jelentés ajánlásai szerint ki kell építeni egy belső hálózatot, ahol a dolgozók választ kaphatnak a kérdéseikre (GYÍK-oldalak, videók, fórumok); moduláris rendszerű képzéseket kell kialakítani, és a képzésnek az átállással egy időben kell történnie, hogy a dolgozók képzését a konkrét igényekre lehessen szabni.

A visszamigrálás és okai

2011. január végén az SPD szövetségi frakció nevében Oliver Kaczmarek egy kérdést intézett a szövetségi kormányhoz. Felmerült ugyanis a gyanú, hogy az FPD vezette Külügyminisztérium, amely a piros-zöld kormányzat alatt átállt a szabad szoftverek használatára ezzel csökkentve informatikai kiadásait, visszatér a kereskedelmi megoldásokra. Kaczmarek ezt nemcsak biztonsági szempontból nevezte nagy hibának, hanem felhívta a figyelmet arra is, hogy ez az adófizetők millióiba fog kerülni. A kérdésre adott külügyminisztériumi válasz elosztotta a kétségeket: meg fog történni az átállás kereskedelmi és egyben nem szabad szoftverekre³. Kaczmarek kiemelte, hogy a minisztérium konkrét adatok nélkül állítja azt, hogy a szabad szoftverekre váltás nem hozta az elvárt költségmegtakarítási eredményeket a Külügyminisztérium számára. Azt viszont, hogy jelentősen csökkentek a munkaállomásokra eső költségek, nem kommentálták, bár fontos megjegyezni, hogy a dual-bootos gépeknél nem jelentkezett licencmegtakarítás, hiszen nem spórolták meg a Windows rendszer árát. A kormányzati válaszban megjegyezték azonban, hogy a ritkán használt meghajtók és illesztőprogramok lefejlesztése is költségesebb, mint a széles körben elterjedt kereskedelmi szoftverek (standardszoftverek) költségei. Kaczmareknek is feltűnt, hogy a kormányzat a standardszoftvereket egyenlővé tette a kereskedelmi szoftverekkel⁴.

2010 nyarán már értesítették a döntésről a Külügyminisztérium dolgozóit is.⁵ Leírták, hogy 2011-re az összes Linuxsal futó gépre fel fogják telepíteni a Windows XP operációs rendszert, ez a lépés körülbelül 3000 felhasználót jelentett. A Windows XP telepítésével pedig utat adtak a későbbi Win-

³ Forrás: http://www.oliver-kaczmarek.de/wp-content/uploads/KA-17_4567.pdf

⁴ Forrás:

<http://www.oliver-kaczmarek.de/2011/02/bundesregierung-bestatigt-freie-software-soll-seltener-genutzt-werden/>

⁵ Forrás: <http://www.netzpolitik.org/wp-upload/AAmt-Gro%C3%9F-Mitarbeiterinformation.pdf>

dows 7 rendszerre és Microsoft Office 2007 irodai csomagra, valamint az Outlook levelezőkliensre váltásnak. A magasabb verziójú Microsoft termékekre az áttérést 2014-ig kell véghezvinni.⁶ Az értesítés szerint a projektet pedig már 2010 szeptemberében elindítják. A visszamigrálással kapcsolatban a kormányzati döntés kimondja viszont, hogy mindenhol, ahol ennek technikai és gazdasági okokból értelme van, megmaradnak a szabad szoftverek. Itt elsősorban a háttérinfrastruktúrára és a hálózati struktúrára gondoltak.

A kormányzat Kaczmarek kérdésére adott válaszában azt is említi, hogy a kereskedelmi szoftverekre állással a szövetségi igazgatás standardizálását tűzte ki célul, illetve hogy nem jelentkeznék közvetett költségek az egész országban használt standard-szoftvermegoldások bevezetésével, sőt a standardizált szoftvertermékek használatával hatékonyságnövelés érhető el. Ez a válasz annak fényében érdekes, hogy a Külügyminisztérium által 2010 márciusában készített tanulmány jelentős licenc- és migrációs költségeket mutat ki a klienseken csak Windowst alkalmazó forgatókönyvben, valamint a többi minisztériumhoz képest a Külügyminisztérium jelentősen kevesebbet költött felhasználónként IT kiadásokra. Ráadásul pont a már korábban említett 2009-es külügyminisztériumi jelentésben történt meg az ajánlás, hogy az interoperabilitás érdekében és a nyílt dokumentumformátumok használatát előíró szabályoknak eleget téve, a Microsoft Office program helyett az OpenOffice.org programot használják.

Mint ahogy az Free Software Foundation Europe munkatársa, Matthias Kirschner kiemelte,⁷ egy sikeres szabad szoftverekre történő átálláshoz egy szisztematikus módszer, megfelelő források és politikai támogatás is kell. A Külügyminisztérium költségvetési, majd biztonsági szempontokból kezdte el a szabad szoftverek bevezetését, de nem jó utat választott. A felhasználókat nem vonták be a folyamatba, csak tájékoztatták őket az átállásról, de nem törődtek azzal, hogy GNU/Linuxot vagy Microsoft Windowst használják a gépeinek. Nem történt meg a szoftverek frissítése, amellyel növelni lehetett volna a felhasználhatóságukat, így ez elégedetlenséget szült a felhasználók körében, akik nemhogy megszerették a szabad szoftvereket, hanem éppen ellenkező hatást váltott ki bennük. Ezenkívül ahelyett, hogy a technikai problémákat próbálták volna meg megoldani, 80000 eurót költöttek el tanulmányokra a Külügyminisztériumban. Ezek a menedzsment részéről elkövetett hibák bármilyen átállást kudarcra ítélték volna, függetlenül attól, hogy szabad vagy nem szabad szoftvekről lett volna szó. Azzal pedig, hogy a politikai változással a kormányzat részéről is megszűnt a nyílt forrású megoldások támogatása, végleg eldőlt a projekt sorsa.

⁶ Forrás:

<http://www.heise.de/open/meldung/Auswaertiges-Amt-Windows-7-und-MS-Office-statt-Linux-und-OpenOffice-1241347.html>

⁷ Forrás: <https://fsfe.org/freesoftware/public-sector/german-foreign-office-comment.de.html>